

KONJUKTURBAROMETERET 2014

Makroøkonomiske analyser fra Menon
med verdiskaping per fylke

Innhold

Kort om internasjonale og nasjonale utsikter

Prognoser for Nord-Trøndelag

Prognoser for Sør-Trøndelag

Prognoser for Møre og Romsdal

Sammenligning av sentrale makroøkonomiske nøkkeltall

INTERNASJONAL ØKNOMI

Veksten tar seg opp mot 2016

Sentrale internasjonale prognoser

Vekst i BNP fra forrige år	2013	Prognoser		
	IMF	2014	2015	2016
USA	1,9 %	1,9 %	3,0 %	3,0 %
Euro-sonen	-0,4 %	1,0 %	1,3 %	2,0 %
Japan	1,7 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %
Kina	7,7 %	7,4 %	7,0 %	6,0 %
India	4,4 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Utviklingsland	4,7 %	4,7 %	5,0 %	5,5 %
Verden	3,0 %	3,3 %	3,7 %	3,5 %

UTSIKTER FOR VERDENSØKONOMIEN

henter seg inn igjen og med økt vekst fremover

Verdensøkonomien er i ferd med å hente seg inn igjen etter finanskrisen, men opphentingene går tregt og det er store forskjeller mellom de ulike landene.

Europa: viser Storbritannia sterk vekst, mens Eurosonen fortsetter å skuffe. Med mindre Ukraina-konflikten trappes kraftig opp forventer vi likevel økt vekst.

Asia: gradvis avmatting i Kina dominerer bildet og det virker klart at Kina ikke vil bli den vekstmotoren framover som landet har vært det siste tiåret.

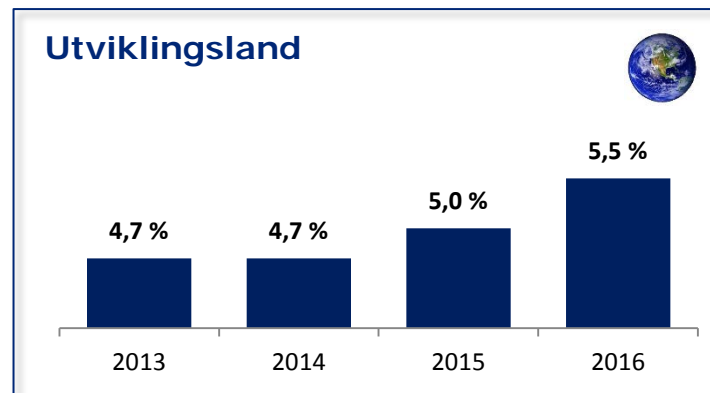
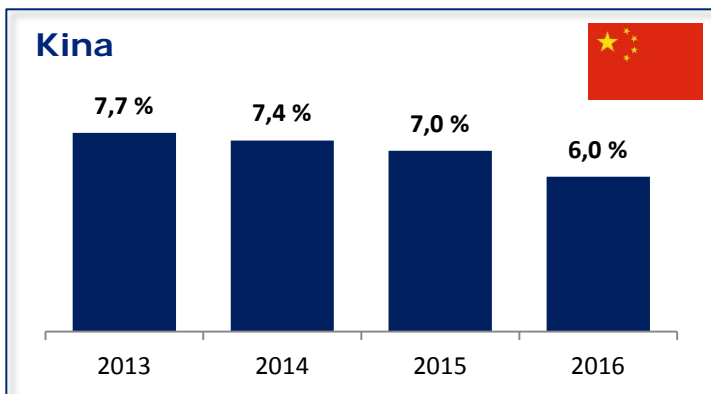
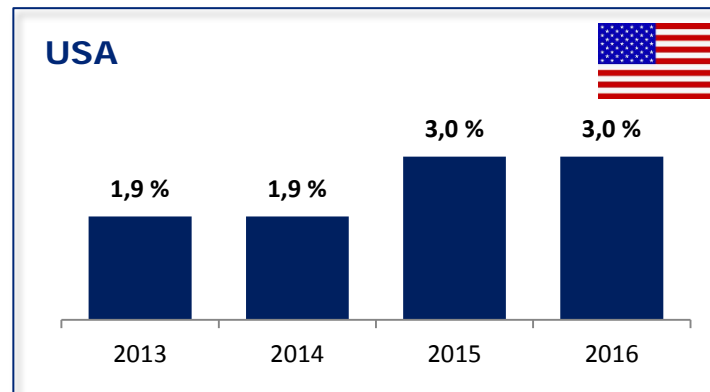
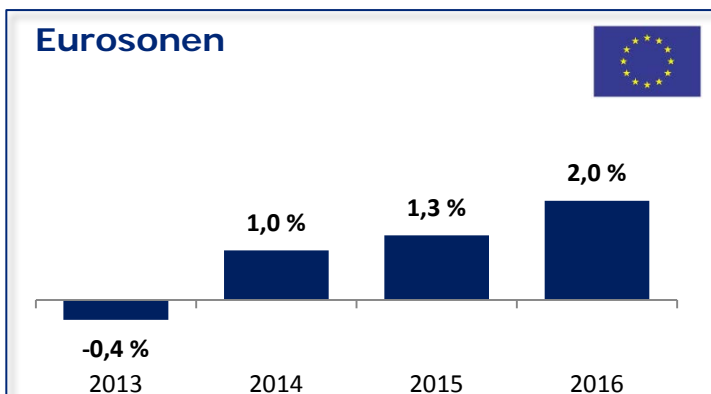
USA har vokst kraftig de siste par årene og viser seg igjen som en drivende kraft i verdensøkonomien.

Sør-Amerika har et mer dystert bile med lavere vekst i Brasil og en argentinsk økonomi i kaos.

Afrika sør for Sahara er veksten i all hovedsak høy og robust, og den forventes å øke ytterligere i 2014. Lavere global etterspørsel etter olje samt høyere oljeproduksjon i USA svekker produksjonen i de oljeeksporterende landene i Nord-Afrika.

INTERNASJONAL ØKONOMI – BNP UTVALGTE LAND

Svak vekst i eurosonen, USA tar seg opp, Kina flater ut, utviklingsland styrkes



NORSK ØKONOMI

Flat vekst mot 2016, før økonomien igjen tar seg noe opp

Prognose for norsk økonomi	Norge			
	2013	2014	2015	2016
	SSB		Menon	
Privat konsum	2,1 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %
Konsum i offentlig forvaltning	1,6 %	2,0 %	2,5 %	2,5 %
Brutto investeringer i fast realkapital	8,7 %	0,9 %	1,8 %	2,2 %
Eksport til utlandet	-3,9 %	3,5 %	4,0 %	4,0 %
Import fra utlandet	2,5 %	2,0 %	3,0 %	3,0 %
Sysselsettingsvekst	1,2 %	0,5 %	0,0 %	1,0 %
Registrert ledighet NAV	2,6 %	3,2 %	3,7 %	3,5 %
BNP (verdiskaping)	2,0 %	2,4 %	2,4 %	2,6 %

UTSIKTENE FOR NORSK ØKONOMI

Fallende olje- og boliginvesteringer framover

Norsk økonomi vil preges av fallende olje- og boliginvesteringer framover. Lavere investeringstakt på sokkelen vil først og fremst ramme leverandørindustrien, men med over 200 000 sysselsatte i denne næringen vil hele økonomien trekkes ned. I tillegg til et kraftig fall oljeinvesteringene vil også boliginvesteringene reduseres.

Sammen utgjør olje- og boliginvesteringene de to enkeltfaktorene som mest av alt har holdt norsk økonomi oppe mens resten av verden har slitt. Når investeringstakten nå stuper vil norsk økonomi bremse opp.

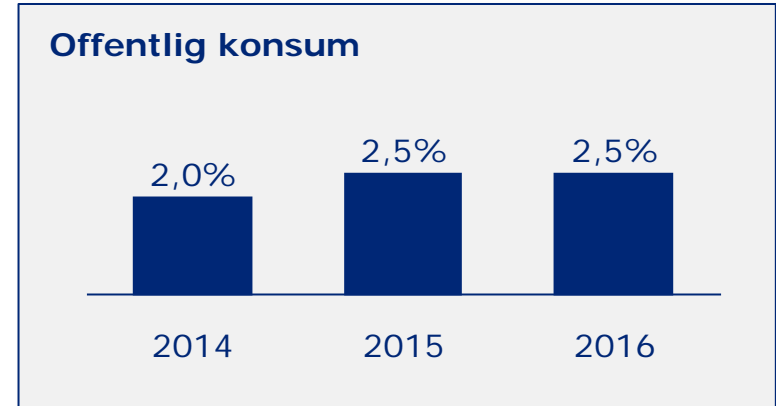
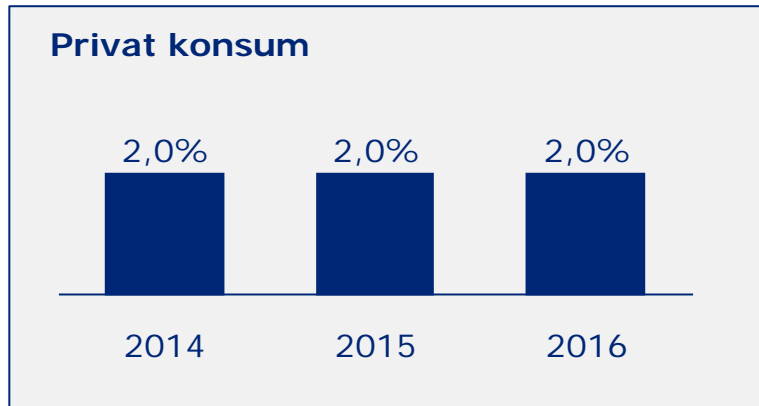
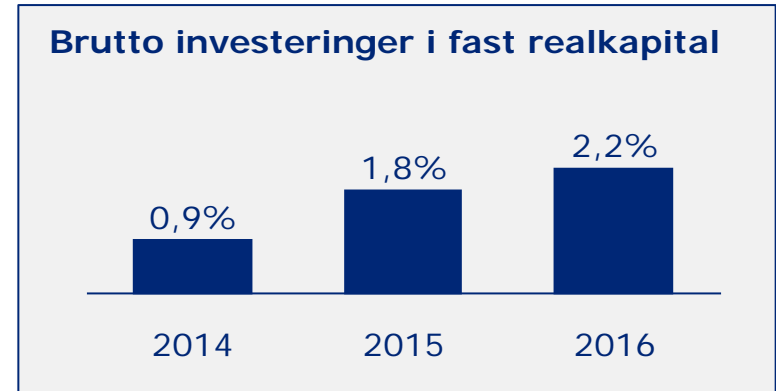
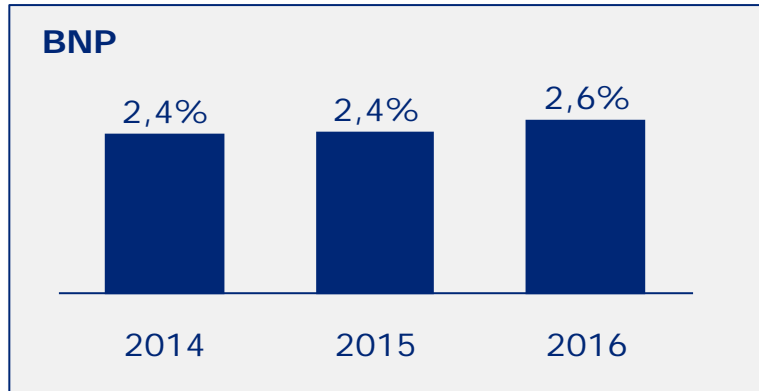
Tradisjonell eksport trekker opp: Økt aktivitet internasjonalt og en vedvarende svakere krone har allerede ført til en økning i eksporten av tradisjonelle varer og tjenester. De samlede eksportutsiktene framover vil likevel være avhengig av om leverandørindustrien klarer å kompensere lavere etterspørsel fra norsk sokkel med økt eksport til utenlandske markeder.

Mer ekspansive finanspolitikk: Lavere aktivitet og lønnsvekst gir rom for mer ekspansiv finanspolitikk. Forslaget til statsbudsjett for 2015 byr på lavere skatter og større offentlige utgifter. Det trekker veksten i Norge opp.

Lav samlet vekst: Totalt sett er likevel konjunkturbildet for norsk økonomi framover nokså blekt. Vi forventer lavere aktivitetsvekst og en forsiktig økning i ledigheten i 2015. I 2016 vil vekst og ledighet s stabilisere seg og etter hvert vil forbruksveksten igjen krype oppover.

UTVALGTE NØKKELTALL NORGE

BNP flater ut før den tar seg opp i 2016. Lavere investeringer.



NORD-TRØNDELAG

Veksten svekkes og 2015 blir et mer krevende år

Nord-Trøndelag				
	Estimert	Prognose		
	2013	2014	2015	2016
Privat konsum	28.128	1,0 %	1,0 %	1,0 %
Konsum i offentlig forvaltning	15.224	2,0 %	3,0 %	3,0 %
Brutto investeringer i fast realkapital	12.057	0,0 %	-1,0 %	3,0 %
Eksport til utlandet	11.101	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Import fra utlandet	31.161	1,0 %	2,0 %	3,0 %
Eksport til resten av landet	30.241	1,8 %	1,8 %	2,0 %
Import fra resten av landet	25.840	2,0 %	3,0 %	3,0 %
BNP (verdiskaping)	39.748	1,8 %	0,7 %	1,2 %

UTSIKTENE FOR NORD-TRØNDELAG

Oppbremsing i sikte

Etter flere år med god vekst vil Nord-Trøndelag bremse kraftig opp de neste to årene. Veksten har vært drevet av høy aktivitet i leverandørindustrien i fylket, i tillegg til Betydelige boliginvesteringer. Når oljeinvesteringene nå faller og boligmarkedet kjøles ned vil mye av vekstgrunnlaget forsvinne og aktivitet bremse opp.

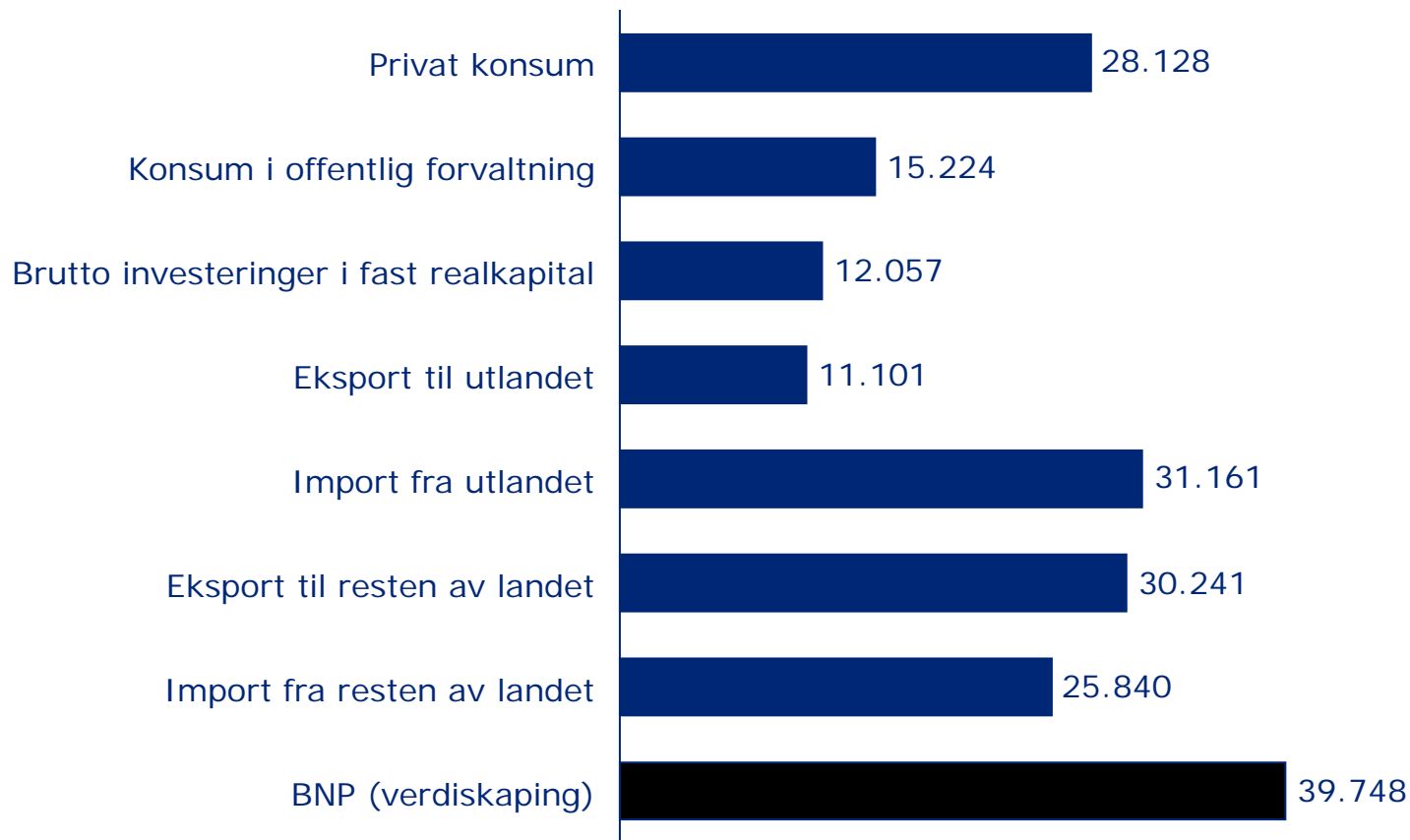
Nord-Trøndelag er det fylket i landet med høyest andel sysselsatte i primærnæringene, og økonomien er preget av det.

Offentlig forvaltning utgjør også en større andel av økonomien i Nord-Trøndelag enn i resten av Trøndelag og Nord-Vestlandet. Dette bidrar til at fylket i utgangspunktet er mindre utsatt for konjunkturrelle svingninger.

Med mye leverandørindustri i Verdal og Stjørdal er Nord-Trøndelag likevel også sårbar for fallet i oljeinvesteringene, og det er disse bedriftene som har stått bak mye av veksten de eneste årene. I tillegg har boliginvesteringene vært høye. Med fall i oljeinvesteringene og lavere prisvekst i fylkets boligmarked går det mot svakere vekst i Nord-Trøndelag framover.

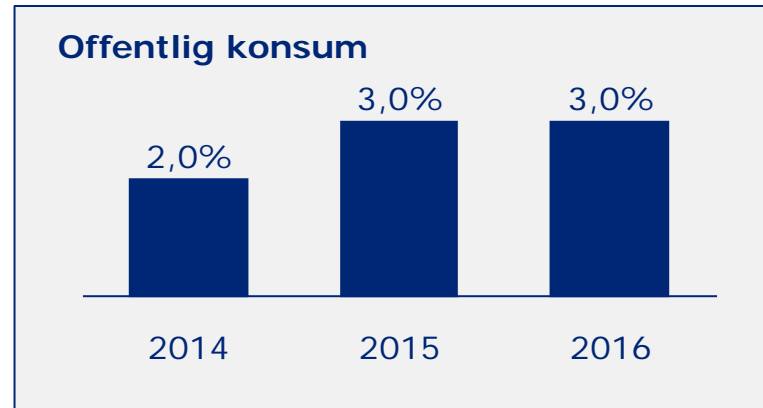
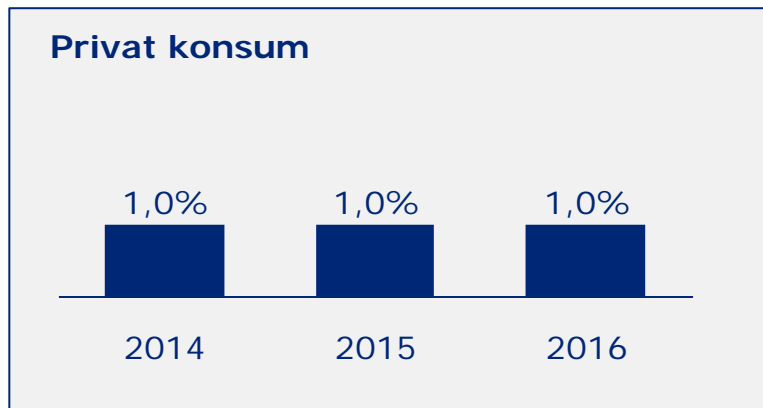
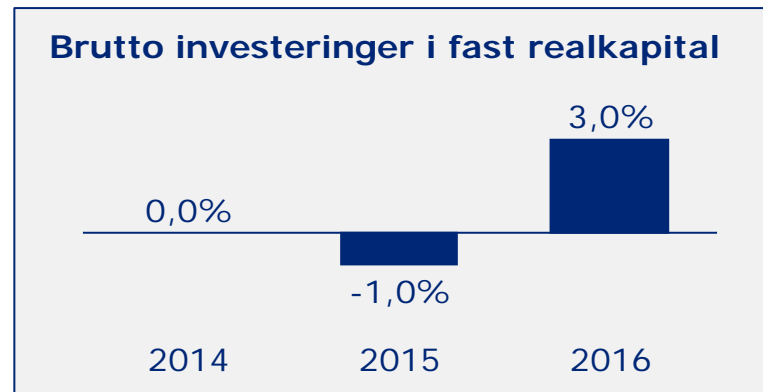
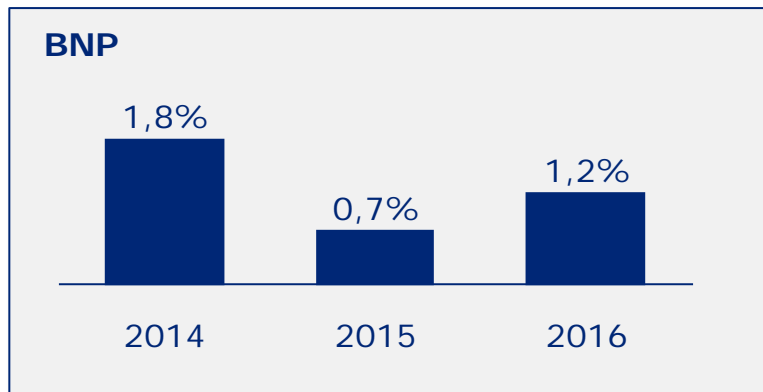
NORD-TRØNDELAG – NØKKELTALL I MILLIONER 2013

Privat konsum har bidratt til å holde veksttakten oppe. Noe lav investering i realkapital.



UTVALGTE NØKKELTALL NORD-TRØNDELAG

Oppbremsing i sikte, lavere investeringer, lavt privat konsum, positivt offentlig konsum



SØR-TRØNDELAG

Forholdsvis lik det nasjonale bildet. Klarer seg bedre enn nabofylkene.

Sør-Trøndelag				
	Estimert	Prognose		
	2013	2014	2015	2016
Privat konsum	68.710	2,0 %	2,4 %	2,0 %
Konsum i offentlig forvaltning	39.913	2,0 %	3,0 %	3,0 %
Brutto investeringer i fast realkapital	24.674	2,0 %	2,0 %	3,0 %
Eksport til utlandet	23.677	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Import fra utlandet	44.960	2,0 %	3,0 %	3,0 %
Eksport til resten av landet	85.728	1,8 %	1,8 %	2,0 %
Import fra resten av landet	80.732	2,0 %	3,0 %	3,0 %
BNP (verdiskaping)	117.011	2,2 %	1,8 %	1,9 %

UTSIKTENE FOR SØR-TRØNDELAG

Klarer seg bedre enn nabofylkene

Fall i oljeprisen og moderat forbruksvekst vil bremse opp veksten i Sør-Trøndelag. Men fylket leverer mange tjenester som er lite påvirket av konjunktorene

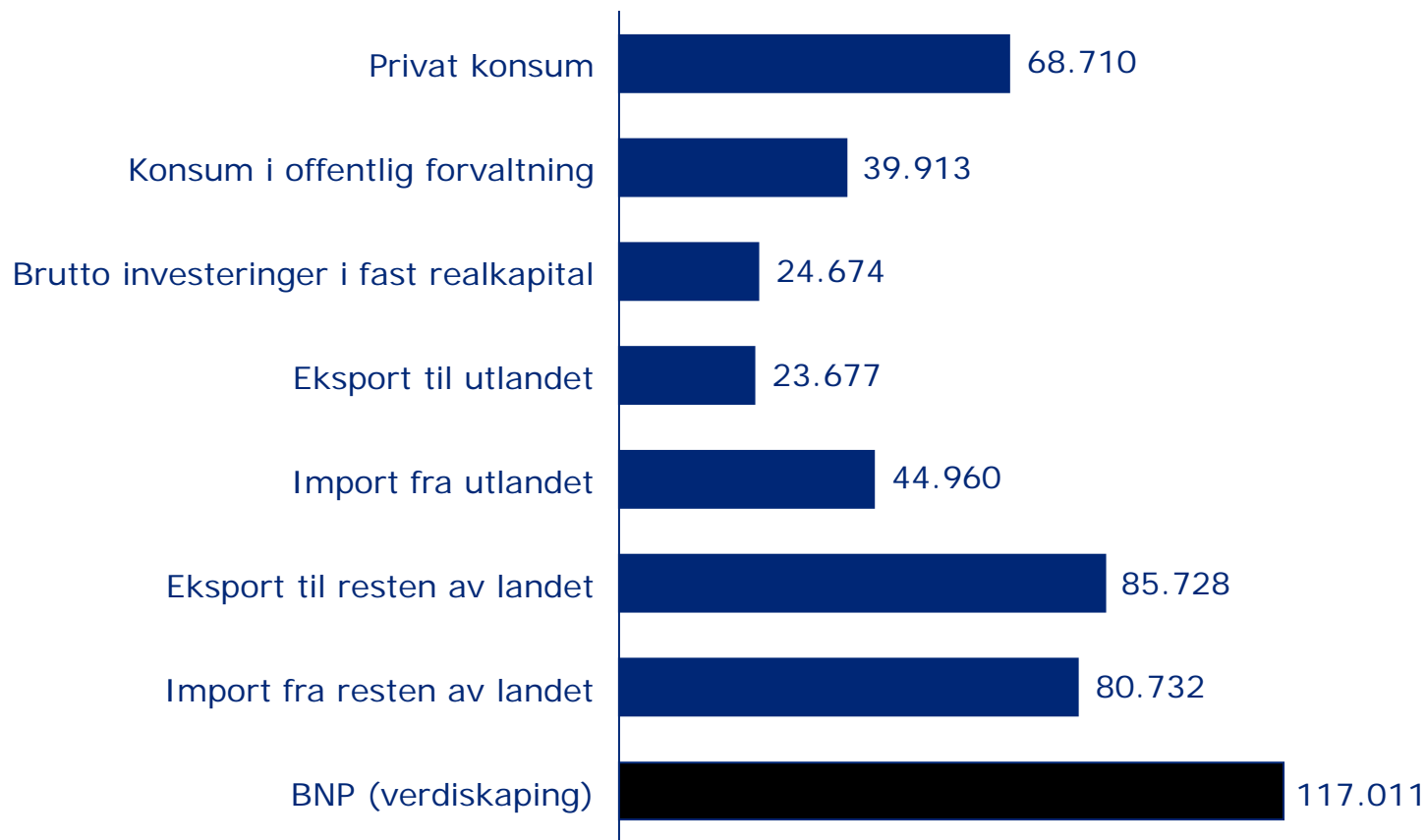
Økonomien i Sør-Trøndelag domineres av storbyen Trondheim og er mer tjenesteorientert enn de andre fylkene i Trøndelag og Nord-Vestlandet. Totalt sett er nærings sammensetningen i Sør-Trøndelag relativt lik norsk fastlandsøkonomi for øvrig. Selv om offshorerettet næringsliv er mindre representert i Sør-Trøndelag enn for eksempel Møre og Romsdal vil imidlertid fallet i oljeinvesteringene merkes også her.

Moderat forbruksvekst de nærmeste årene: Handel, utdanning og helse utgjør de største næringene i Sør-Trøndelag. Av disse er det handelsnæringen som er mest konjunkturutsatt. Hittil i år har varehandelen fått et oppsving etter et labert andre halvår i 2013. I samme periode steg imidlertid ledigheten i Sør-Trøndelag, og denne utviklingen har fortsatt i 2014. Vi forventer også mer moderate lønnsoppgjør framover og samlet trekker dette i retning av lavere forbruksvekst de nærmeste årene.

Lav, men stabil investeringsvekst framover: Som i resten av landet har boliginvesteringene drevet mye av investeringsveksten i Sør-Trøndelag de siste årene. boligprisveksten er på vei ned, og dette vil trekke investeringsiveren med seg. Denne tendensen synes allerede. Igangsettingen av nye boliger har hatt nær nullvekst siden midten av 2013.

SØR-TRØNDELAG – NØKKELTALL I MILLIONER 2013

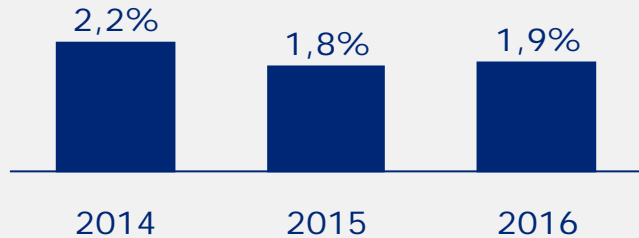
Betydelig privat konsum, høyt offentlig forbruk og relativt høye investeringer



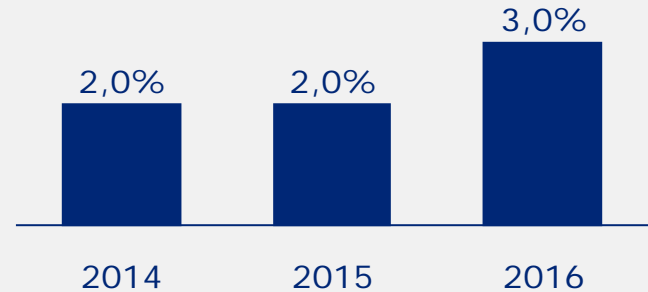
UTVALGTE NØKKELTALL SØR-TRØNDELAG

Klarer seg bedre enn nabofylkene. Stabilt konsum og positive investeringer

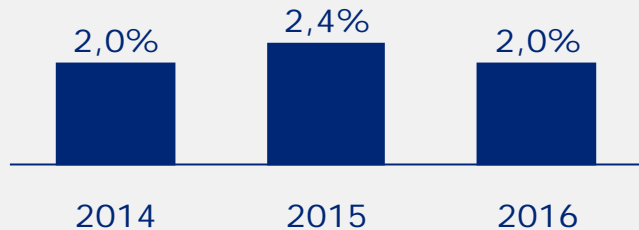
BNP



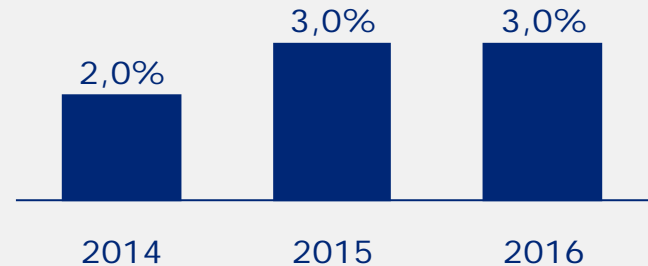
Brutto investeringer i fast realkapital



Privat konsum



Offentlig konsum



MØRE OG ROMSDAL

Tøffere tider i vente.

Møre og Romsdal				
	Estimert	Prognose		
	2013	2014	2015	2016
Privat konsum	58.333	2,0 %	2,0 %	2,4 %
Konsum i offentlig forvaltning	30.802	2,0 %	3,0 %	3,0 %
Brutto investeringer i fast realkapital	23.539	-1,0 %	-2,0 %	3,0 %
Eksport til utlandet	79.230	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Import fra utlandet	102.862	2,0 %	2,0 %	3,0 %
Eksport til resten av landet	103.824	0,5 %	0,4 %	1,4 %
Import fra resten av landet	80.329	1,0 %	2,0 %	3,0 %
BNP (verdiskaping)	112.538	1,9 %	1,3 %	1,9 %

UTSIKTENE FOR MØRE OG ROMSDAL

Lavere vekst fremover

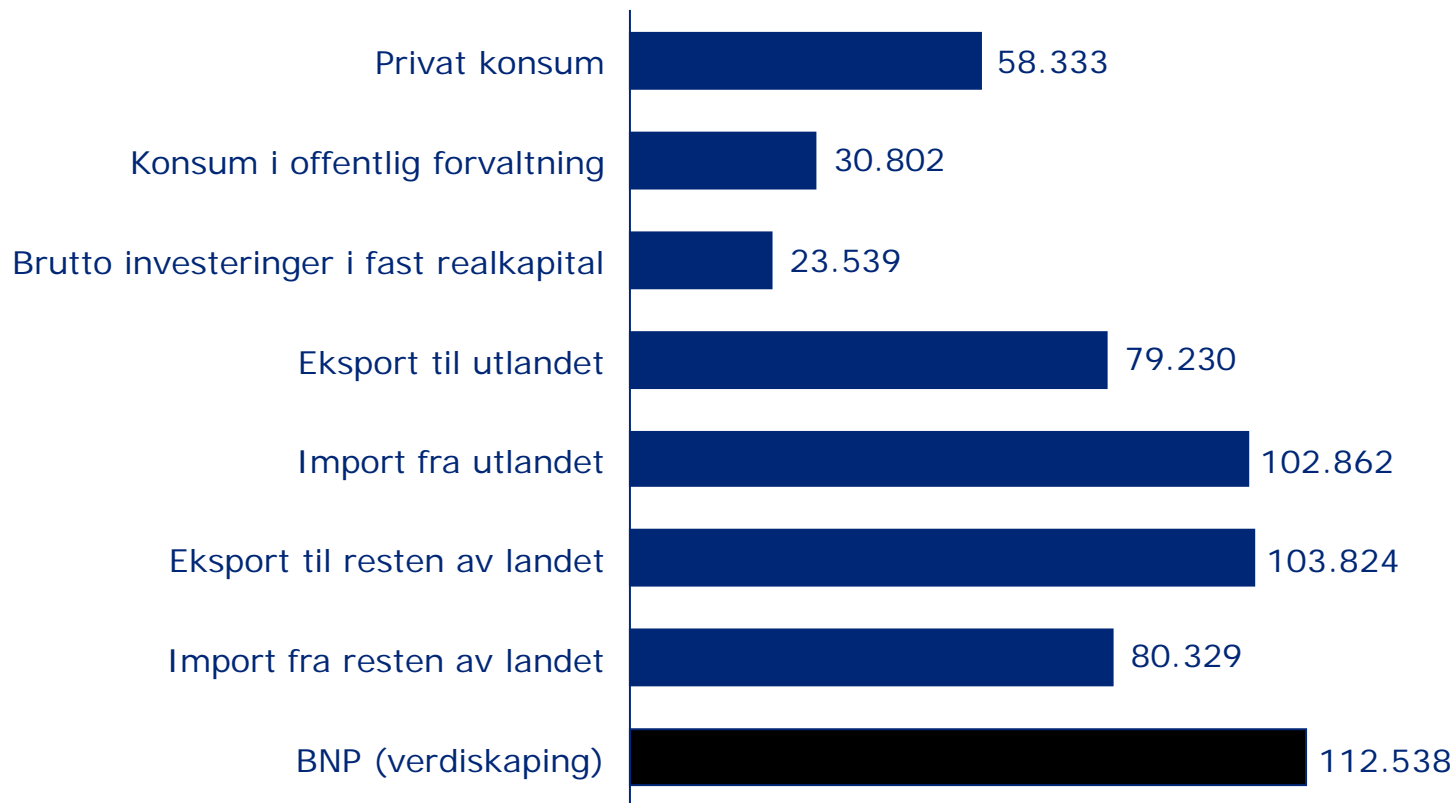
Med en betydelig leverandørindustri vil Møre og Romsdal rammes spesielt hardt av reduserte oljeinvesteringer. Fylket er imidlertid også svært eksportrettet og økt aktivitet internasjonalt vil trekke i motsatt retning. Likevel vil den samlede veksten bli langt lavere i årene som kommer.

Møre og Romsdal har opplevd høy vekst de seneste årene som følge av sterk økning i den globale oljerelaterte aktiviteten. En del av denne veksten skyldes den store investeringsaktiviteten på norsk sokkel som nå ser ut til å falle. Heldigvis har fylket flere ben å stå på. Mye av det som produseres i fylket, sendes ut av landet og når veksttakten i verdensøkonomien nå tar seg opp, vil eksporten øke ytterligere. De ledende bedriftene innen maritim industri i fylket har god internasjonal konkurransevne, og dette vil motvirke effekten av lavere etterspørsel fra sokkelen.

Oljeinvesteringene gir og tar: Etter å ha opplevd virkningene av rekordhøye oljeinvesteringer de siste par årene, får Møre og Romsdal nå se baksiden av medaljen. Etter hvert som investeringsaktiviteten i offshore har økt i omfang, har industrien og den maritime næringen gradvis blitt mer og mer offshorerettet. Hele 20 prosent av verdiskapingen i Møre og Romsdal er rettet mot maritim næring og offshore leverandørindustri. Noen av aktørene er mer rettet mot det internasjonale markedet enn det norske, men når oljeinvesteringene nå faller vil fylket likevel rammes hardt. Først og fremst vil det slå ut i investeringstakten, men sysselsettingsveksten og arbeidsledigheten vil etter hvert også rammes. Dette påvirker igjen veksten i privat konsum i fylket.

MØRE OG ROMSDAL – NØKKELTALL 2013 I MILLIONER

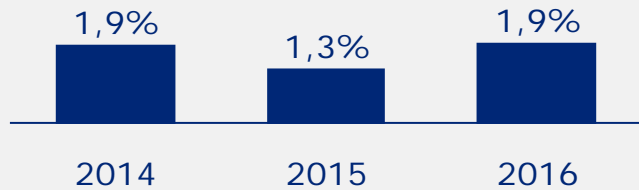
Betydelig import/eksportaktivitet, høyt privat og offentlig konsum



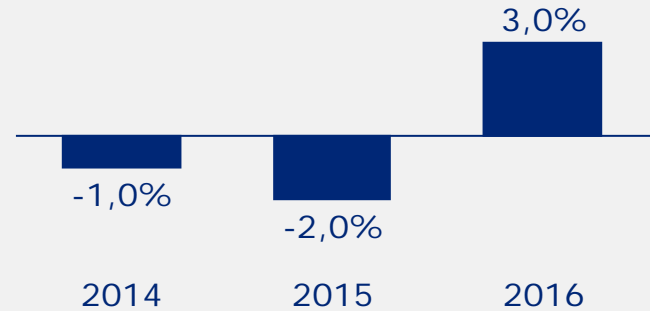
UTVALGTE NØKKELTALL MØRE OG ROMSDAL

Lavere vekst fremover. Lavere investeringer frem til 2016.

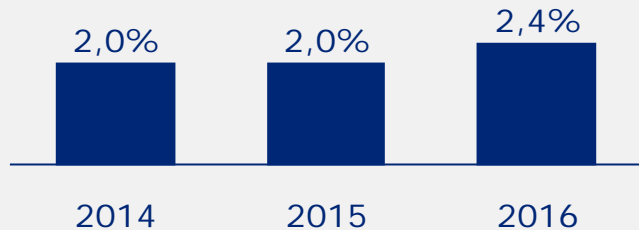
BNP



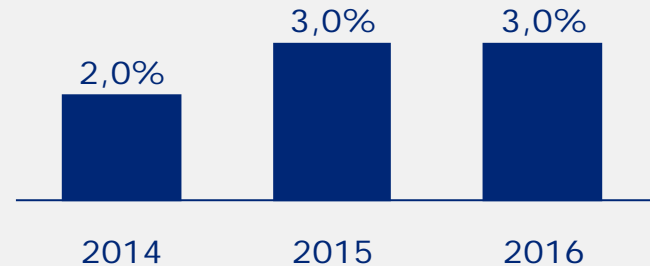
Brutto investeringer i fast realkapital



Privat konsum

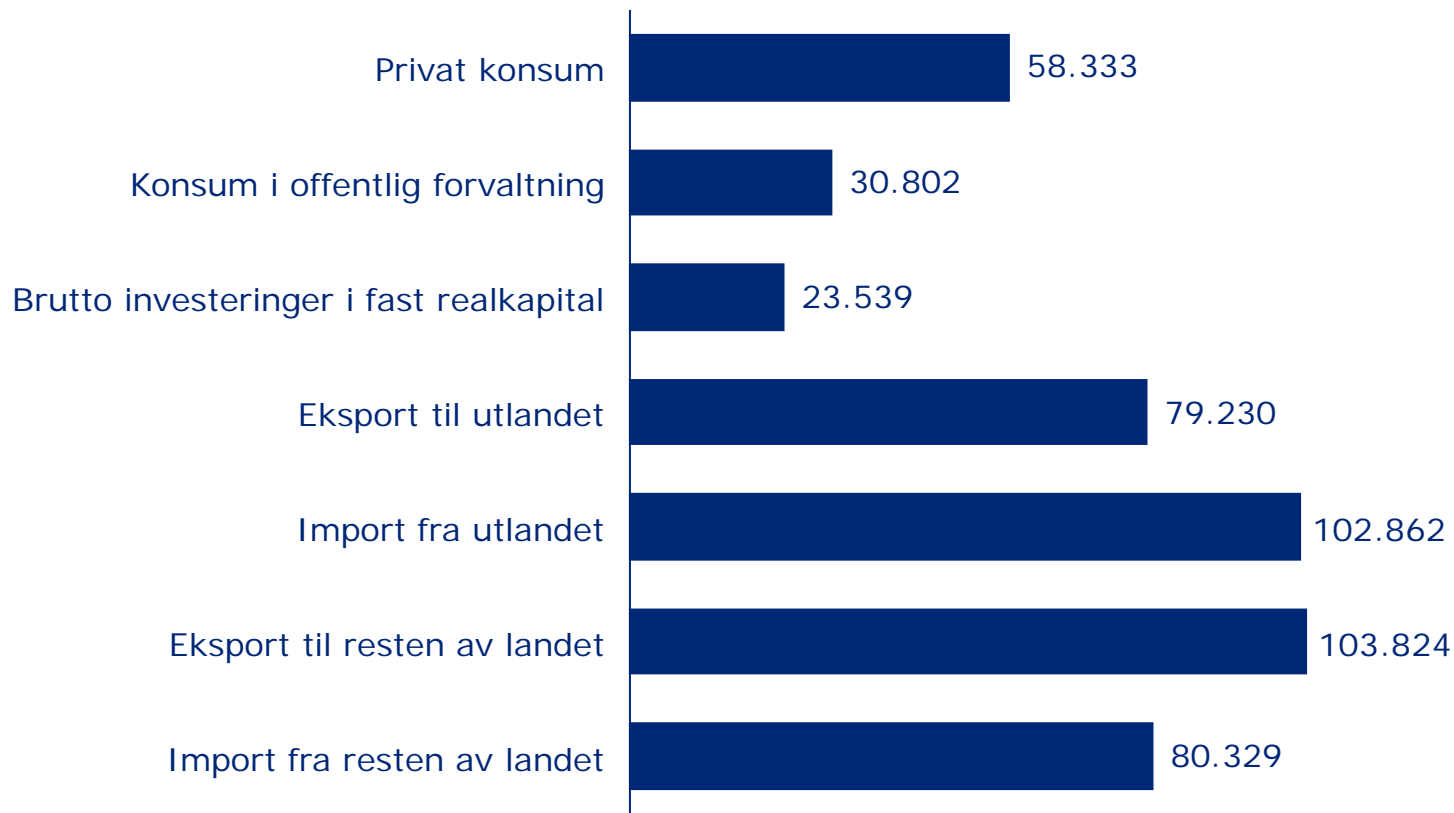


Offentlig konsum



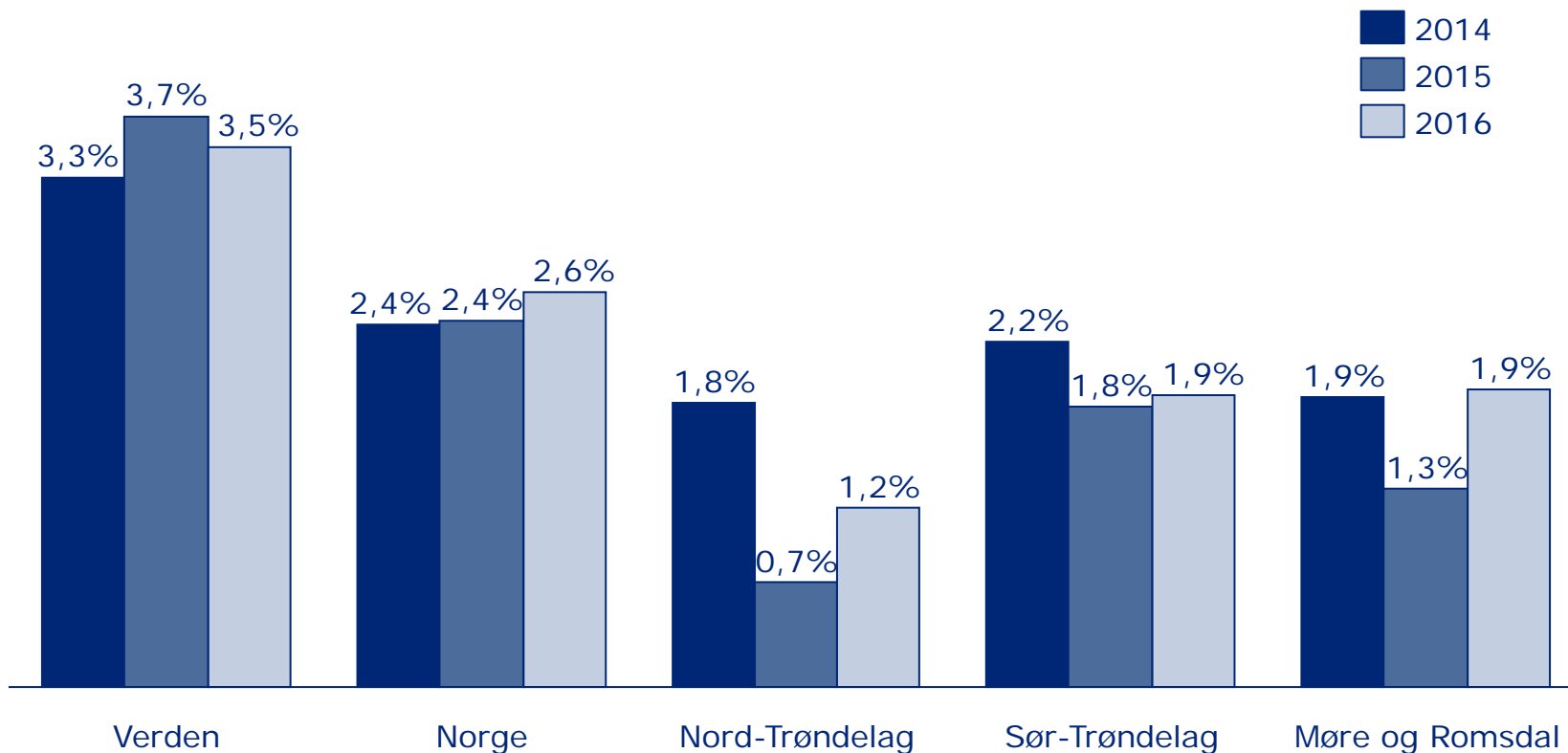
MØRE OG ROMSDAL - ESTIMERTE STØRRELSER I MILLIONER KRONER

Betydelig import/eksportaktivitet



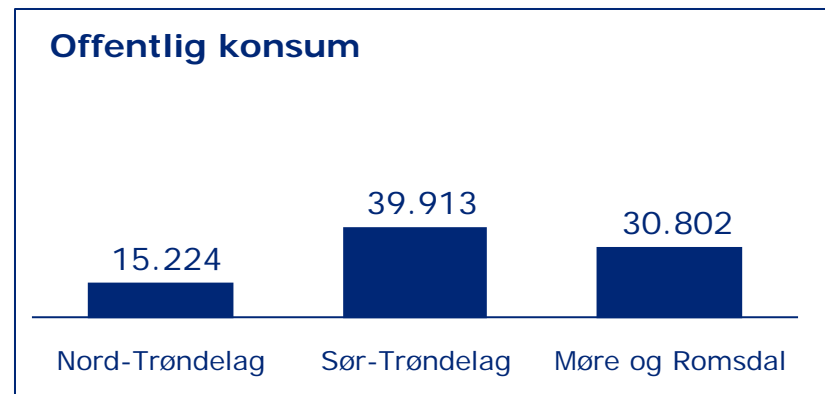
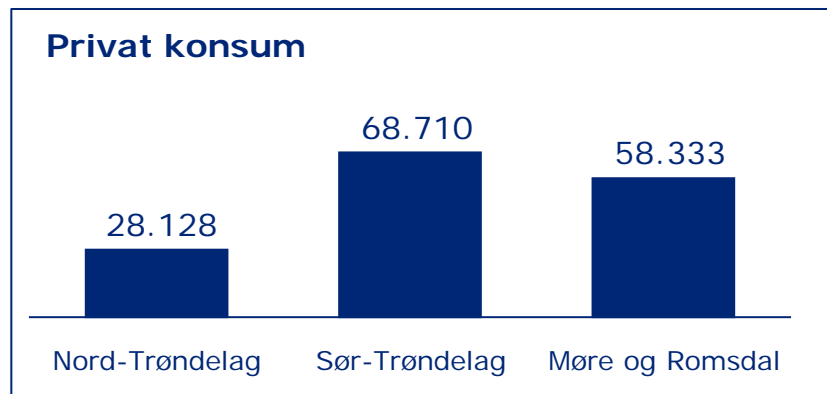
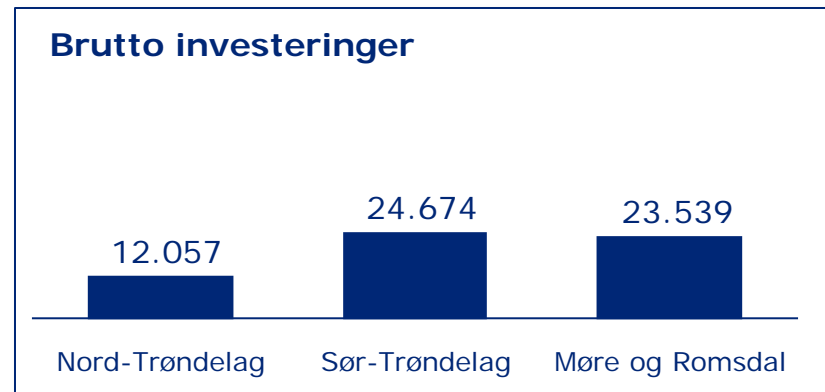
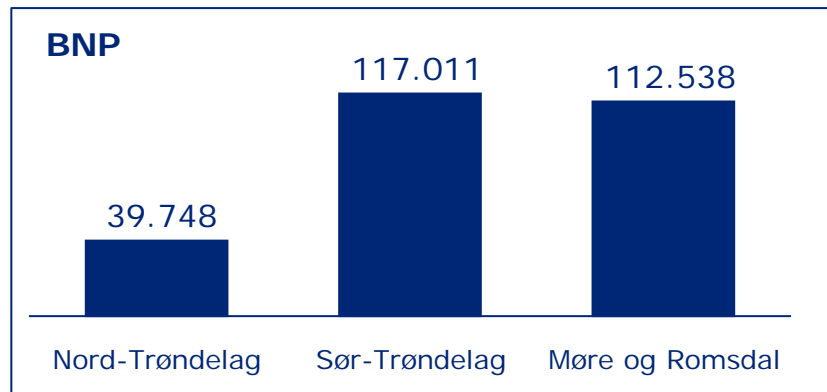
SAMMENLIGNING BNP MELLOM REGIONER

Norge antas å få en svakere vekst enn verdensøkonomien og i fylkene i Trøndelag og Nordvestlandet blir veksten ennå noe lavere



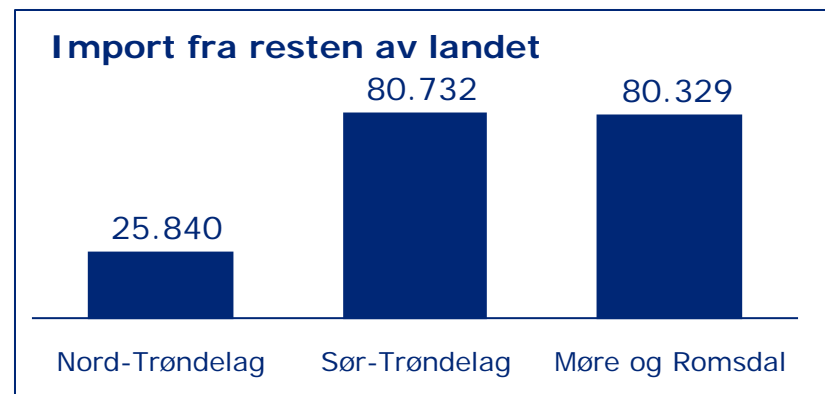
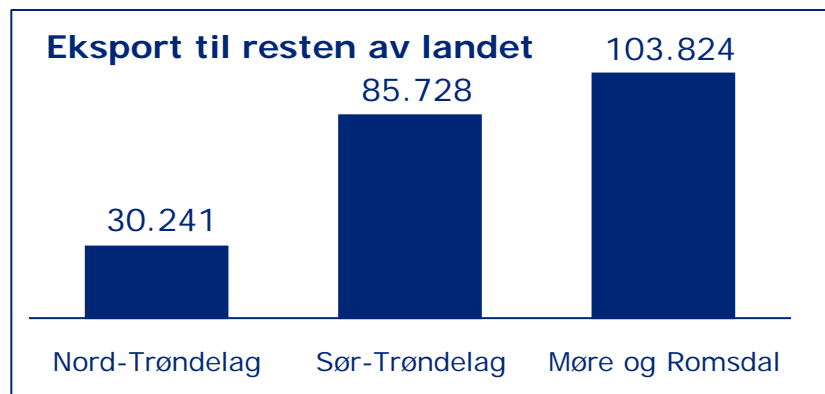
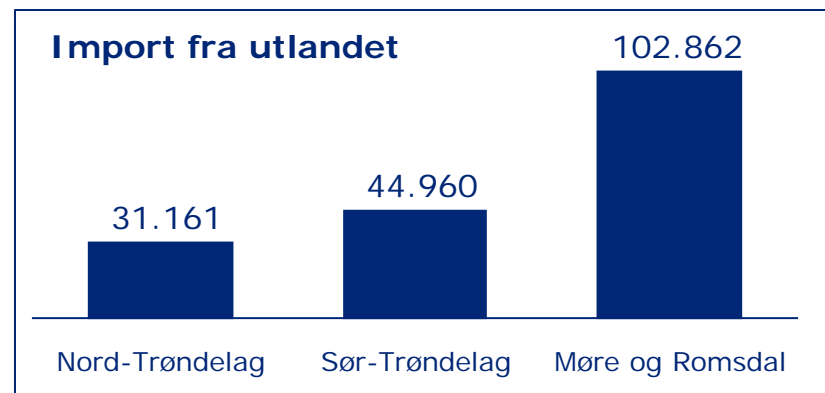
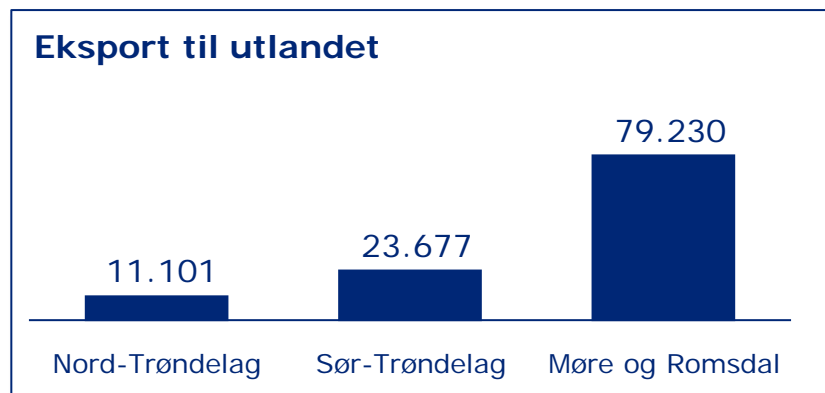
UTVALGTE NØKKELTALL SAMMENLIGNING

Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal ligger på ca samme nivåer, Sør-Trøndelag får noe sterkere drahjelp fra sterk offentlig sektor, utdanning og offentlig konsum



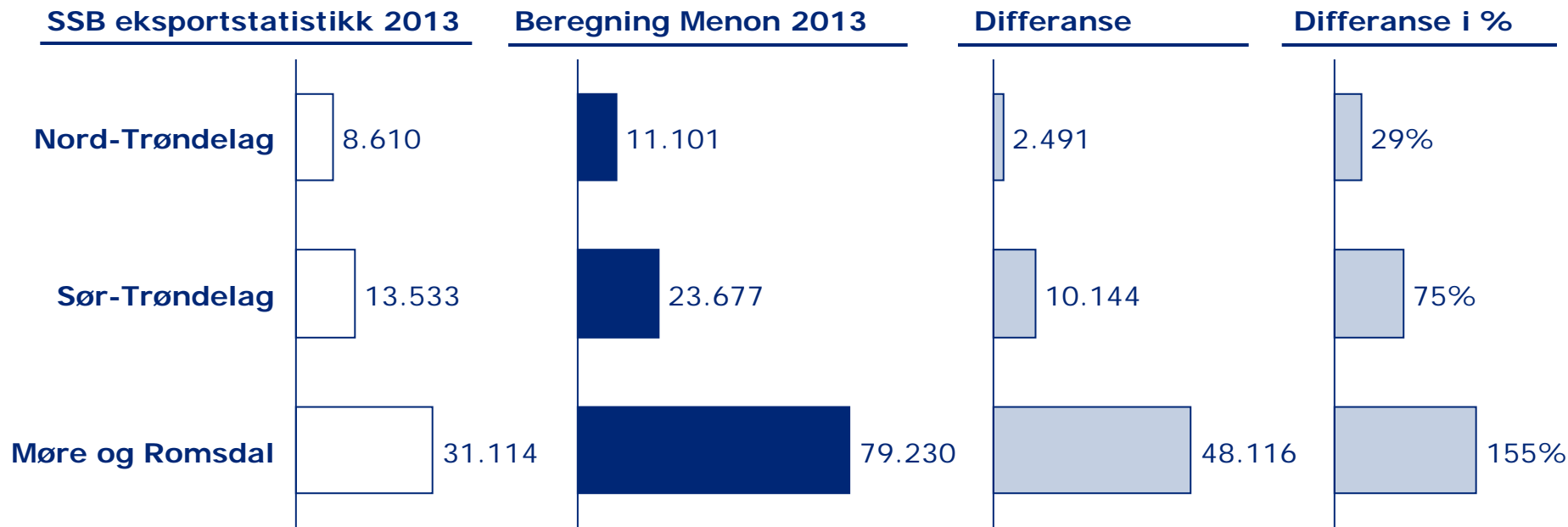
UTVALGTE NØKKELTALL SAMMENLIGNING

Møre og Romsdal har en betydelig større andel eksport og import enn øvrige fylker



EKSPORTEN TIL UTLANDET ØKER NÅR VI TAR MED TJENESTEPRODUKSJON

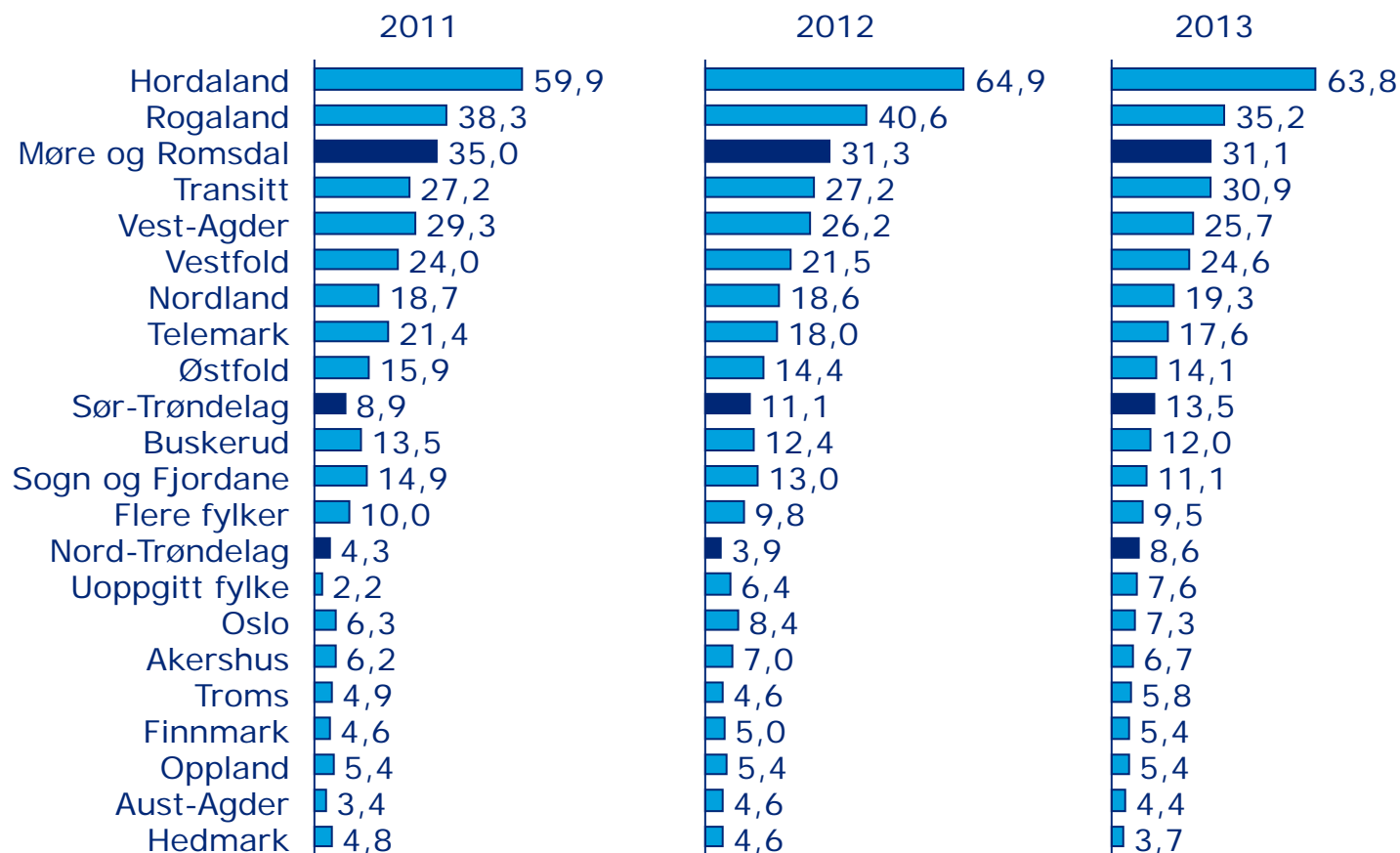
Offisiell statistikk regner bare med varer, noe som gir en lavere verdi på eksport enn når vi også tar med tjenesteproduksjon. Møre og Romsdal øker mye.



Spesielt Møre og Romsdal øker verdien av eksport til utlandet når vi også regner med tjenesteproduksjon. Tjenesteproduksjonen er beregnet til å ha større verdi ei Møre og Romsdal enn vareproduksjonen. Også for de øvrige fylkene får vi en økning, om enn ikke på samme nivå som for Møre og Romsdal

OFFISIELL STATISTIKK FOR EKSPORT FRA SSB

Møre og Romsdal ligger på en nasjonal tredjeplass, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag har forholdsvis lav eksport i forhold til bedrifter og verdiskaping totalt



Kort om metode

Prognosene er utarbeidet med bakgrunn i ulike makroøkonomiske indikatorer utarbeidet for hvert enkelt fylke i tillegg makroprognoser for norsk og internasjonal økonomi vurdert opp mot næringsstrukturen i hvert enkelt fylke.

De overordnede makroøkonomiske størrelsene prognosene bygger på, er hentet fra det fylkesvise nasjonalregnskapet til Statistisk sentralbyrå. Ettersom det fylkesvise nasjonalregnskapet kun viser tall for 2011 og bare for utvalgte hovedstørrelser, har det vært behov for å supplere regnskapet med statistikk og estimater fra andre kilder.

Konsum: Privat konsum er hentet fra det fylkesvise nasjonalregnskapet. Offentlig konsum baserer seg på det fylkesvise nasjonalregnskapet og den regionaløkonomiske likevektsmodellen NOREG. Konsumveksten i hvert fylket følger nasjonal vekst i privat og offentlig konsum justert for befolkningsveksten i fylkene relativt til Norge som helhet.

Investeringer: Investeringer i fast realkapital er hentet fra det fylkesvise nasjonalregnskapet fram til 2011. Veksten er deretter estimert på bakgrunn av nasjonal vekst i realinvesteringer justert for nærings sammensetningen i hvert enkelt fylke.

Utenrikshandel: Eksporttallene for de tre fylkene i Midt-Norge baserer seg på Menons rapport «Eksport fra norske regioner – hvorfor så store forskjeller?» og SSBs tall for vareeksport etter produksjonsfylket. Veksten i tjenesteeksporten er estimert på bakgrunn av nasjonalvekst, men tar hensyn til at spesielt Møre og Romsdal har en betydelig maritim næring og leverandørindustri som har hatt en kraftig vekst i tjenesteeksporten. Tall for import til de tre fylkene er beregnet ved å bruke bruttoproduktallet for hvert enkelt fylke fratrukket alle andre anvendelser.

Eksport og import til og fra resten av landet: Eksport og import til resten av landet er hentet fra den regionaløkonomiske likevektsmodellen NOREG for 2010. Utviklingen i eksport til resten av landet vil bestemmes av innenlandsk etterspørsel og følger derfor utviklingen i BNP for norsk økonomi som helhet. Fylkenes etterspørsel etter varer og tjenester vil avgjøre hvor mye som importeres fra landet forøvrig og følger derfor veksten i bruttoproduktet for hvert fylke.

Brutto fylkesprodukt: Det fylkesvise bruttoproduktet i 2011 er hentet fra det fylkesvise nasjonalregnskapet. Veksten fram til og med 2013 er deretter estimert på bakgrunn av nasjonal vekst i hver enkelt næring justert for næringsstrukturen i fylkene.